

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, Januarius? 16kán, 1840.

3. szám

Tartalom: Általános elmékedések a' takarékpénztárakról, (Koronka József) 17. l. Lelkek' útja, (Krizbay Miklós) 20. l. A' kolozsvári kisdud óvó intézetről és előiskoláról, 22. l. Juliusi szobor felirata, Daguerreotypé, (000) 24. l. Literatúrai Jelentés, (Szerkesztőség) 24. l.

Általános elmékedések a' takarékpénztárakról.

Prima fere vota, et cunctis notissima templis
Divitiae; crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. — — — — —
Rem duplica. Feci: jam triplex: jam mihi quarto
Jam decies redit in rugam. — Depunge, ubi sistam
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervum
Juxta et Persius. Sat. VI. et X.

Ámbar a' rossz világ és gonosz idők iránti panaszok olly régiek, mint maga a' világ: még is talám olly közönséges divatozást és szóban forgást nem találtak azok, mint a' mi napjainkban, midőn különbféle inkább mesterséges, mint természetes szükségek kit'kit nyomnak, és a' polgári társaságnak azon classisaiba is — melyek előtt valaha csak névnel fogva voltak ismeretesek — legalább annyira fel csusztak és hatottak, hogy kényszerítik már azokat bizonyos mennyiségű conventionalis szükségekről lemondani. De éppen azon mértékben, miszerint kiki az ő fenállhatását, vagy csak világi éldelletit fenyegető rossznak sejdítésitől magát elfogulva érzi, nevededik a' törekedés is az attóli megóvásra nézve, elannyira, hogy valamint az a' durvább és csak magát 's a' jelen pillantat' szükségét szempontul tartó emberben törvényelleni magánsegítés' vad kitöréseire fajzott el: úgy a' miveltebbekben és emberiségszerű állandó segédmódokat keresőkben az értelem' és okoskodás' problémájává alakította magát. Ha ennek megfejtése egy oldalról igen bajos vala: más ol-

dalról újabb megújabb ismeretek' és ideák' sokasága — melyek által az emberi tudásnak minden ágai a' magok hatósági köröket naponkint szélesítik — egy kimeríthetetlen segédforrássá vált; minékutána az ember ama' meggyőződésre jutott, hogy csak az eddigi merevény és száraz terméketlenségben létező theoriáknak a' practikai életben — melyet amaz eddig valami előkelői és elsőbbségi göggel szokott lenézni — átlantálása vezethet életi boldogságra és jóllétre. — Ezen okosságszerű és azért czélarányos úton menve, a' tiszta egyenességgel vizsgálódó eleibe csak hamar ezen két megjegyzéseknek kellett elé tolni: Iben, hogy egy ollyan rossznak, melly nem csupán csak erőszakos, természeti, vagy történeti esetek által okoztatott közönséges megrázkodás' időszakaiiban, hanem a' mindent sulyegyenre visszavivő nyugvás' napjaiban is megmaradva, sőt feljebb lépési szaporodásban létezik — nem lehet csupán csak régi esz-közök által, ellene ható sükerrel dolgozni; hanem erre éppen új és eddig használatlan erőnek kell munkásságba tétetni. — 2szor, hogy egy magánosnak erőteltségei — ha a' leghatalmasabb volna is ez e' földön — erre nem képesek, hanem csak sok egyeseknek egy célra együtt munkálása teremtheti elé az erőnek egy ollyan tömegét, melly valami szembetűnő nagyot létre előhozhaszon.

Ezen nézetek — minthogy a' dolog' természetében és mintegy a' vizsgálódó okosság'

menétiben fekütek — mindenütt ugyanazok lévén, és mindenkinél önként mutatkozván, a' miveltebb világnak minden részeiben egyesületeket és társaságokat létesítettek, mellyek — ámbár különböző módosítások alatt — ugyan azon egy czélt, t. i. a' részvényeseket haszon szaporodás' érzésére és éldeletére juttatni, tették végszemponatul. — Ezen czélnak — sokszerűleg kimondatva — még is végre a' maga analysisében a' szükség' rohanásától maga megóvásra törekedéssel ugyanazonos lévén — csupán egoisticus vagy önző (alkalmasint megengedhető) rugói voltak elsőben; de valamint minden idea — ha egyszer a' köz életbe fellépett. — igen sokféle alakításra képes: úgy ehhez is imitt amott nemes érzés társította magát, 's a' jóltéviség' szelid oltó ágát oltotta az erős gyökerű vadcsemetébe. — Így származtak egyesületek, mellyek fő czélul a' szükség' kevesítésit tartják; ellenben mint célok a' célra, az az: mint eszközök, bizonyos mérséklett nyereségben részesülnek, melly a' maga gyakorlati 's alkalmazási nemében egy tulajdon characteristicus különböztető jelt tüntet szem' eleibe.

Már bizonyos esztendőktől fogva származtak illy különböző nevű, nemű és czélú egyesületek Európának szinte minden országaiban, 's azok között az ausztriai birodalomban is, mellyek között legnevezetesebb a' bécsi — úgy nevezett — Sparkassa, melly magyar nyelven takarékpénztárnak neveztetve, a' két magyar honban nem nyért még eddig annyi szaporodást vagy számosulást, mint a' német tartományokban; minek oka leginkább az, hogy az emberi gyarló természet mindenüjtől és szokatlantól valami csudáskodó idegenkedéssel szokott viseltetni, 's e' miatt akármi jó intézet mindjárt lábra nem kaphat az emberek között. Így az említett tartományokban is az e'féle intézeteket terjesztetni törekedő hirdetémenyek' hallására nyomban mindjárt kimutatta magát a' gya-

nakodó bizodalmatlanság az új és szokatlan intézet iránt, illyen forma kifejezésekben: „Nó! ismét egy finomul kiszámított és calculált találmánya a' soha ki nem elégíthető vagyónkóráságnak! melly a' pénzt az emberek' zsebeiből kizsarolja, a' közönséges szegényedést siettet; kérni kelléné a' kormányt, hogy illyen új, véstteljes csapással ne látogattatnának 's a' t.“ Az illyen járovány beszéd még olyan emberektől is hangoztatva, kik a' társaságban másokfeletti miveltséggel és főbb tekintettel dicsekedhetnek, valójában bizonyítja: melly kevés isméretet vettek még eddig ezen intézetek' valódiságáról, és eszközeiről; de bizonyítja azt is, minő szükséges legyen, némü némü rövid és a' dolog' valóságát érdeklő előterjesztésekkel ama' fonakos véleménynek ellené dolgozni, mintha t. i. egy félre hárintandó vagy megvetendő rossz volna az, a' mit pontosabb vizsgálat és nézet mellett, kiki egy különös és nagyszerű jótéteménynek fog ismerni, ha szintén eddig ezer áldás kívánásokkal követetett teljesítményei ezen intézeteknek — tehát a' practicus tapasztalás — ellene mondhatatlanul mellettök nem bizonyítanak is. Az illyen intézetek között, mellyeknek sok ágazatai vagynak, halljunk közelebből valamit a' Sparkassáról, vagy takarékpénztárról, a' végett, hogy mind a' bizodalmatlant, nyugtalanító bizodalmatlanságából, szabadítsuk, mind a' gyengébb fogalmuakat ezen emberiségi problémának ön maguktól való fejtegetésére felsegéljük, mind pedig magunknak egy ebbenni vezérfonalat szerezhessünk. —

Már az intézetnek neve is mutatja a' czélját. Ugyan is ez az okos megtartásnak vagy takarékoskodásnak a' jelenkorban szüntelen szükségesebbnek mutatkozó 's még is ritkábbá és bajosabbá lett erényit divatba és terjedelembé hozni, 's ez által az igen sebes progressio szerint nevedő szükségnek egy valóságos gátat vetni — 's minthogy ez az erkölcsiségre is min-

denkor káros hatása, ama' veszedelmes ellenségnek — a' szükségnek — legyőzése által, ezt magát is — az erkölcsiséget — s a' nála nélkül nem gondolható s. fenn nem állható polgári boldogságot elé' mozdítani törekedik. Ez a' cél valójában a' legemberibbek és nemesebbek közé tartozik, mellyeket gondolni lehet, kivált ha mindeneket, s még az alsóbb, legszámosabb, s a' szükség' és demoralisatio' ostromainak leginkább kitétetett polgári s földmivesi classisokat is, hasonló jó érzeménnyel, hasonló gondoskodási rendszerrel befoglalandja.

Ezen cél' elérésére az emberi munkásságnak leghatalmasb emeltyűjét — az érdeket — kell ingerelni, a' lelehetőségesebb, s az okosság és törvények által nem helyteleníthető játékkört mutatván neki, s helyes kívánatainak nem ellene szegülvén, hanem teljesedést eszközölvén; melly által ama' meggyőződésnek kell eszközöltetni, hogy az okos és az irt módon támogatótt takaréki rendszer végre arány szerinti vagyonosságra vezérrel. Melly szerint az érdeke annak, a' ki valamit abból, a' mit a' jelen pillantási szükség kíván, megsugorgat, az az: valamit takaréki módon megtart, azt kívánja:

1. Hogy az ő takaréki fillére egy olly helyre, a' hol azt semmi veszély ne érje, — tehát egészen biztosítva — letéve legyen.

2. Hogy ez, míg ott fekszik, ne halva fekszen, hanem a' legnagyobb lehetőségű hasznot hozza.

3. Hogy ezen nyugvó állapottal egyszersmind a' lelehetősebb mozoghatóság legyen egybekötve; az az: hogy valamint a' tőképenz, úgy a' kamatja is, egy meghatározott idő ponton túl, legrövidebb határnapon, csalhatatlan bizonyossággal, és mellék költségek nélkül vissza vétethessék.

4. Hogy egy illy nemű pénzszerkezetben, a' megállított normák szerint kiszámítható, és mind ön maga, mind külső hozzájárulás által eszközöltethető öröknevedésnek törvénye benne legyen. És végre

5. Hogy ezen kívánatok mindenre, s még a' legcsekélyebb summára nézve is, valamint a' legkevesebb akadályi nehézségekkel, úgy a' legcsekélyebb, személyes vagy realis kötelezettségekkel egybekötve, teljesítenek.

Látjuk ezekből, hogy az eddigi gyakorlatban létezett pénzközlekedésben, mennyiben fellelhetek meg a' következmények ezen említett kívánatoknak. Az, a' ki ezeket — ezen kívánatokot — elérni oiajtotta, keresett magának egy mást, a' ki ezeknek bétöltésére magát kötelezte, a' miből a' hitelező és adós közötti cseviszonyosság származott. a' polgári szerkezetben. — Mindazáltal, ámbár mind ketten meggyeznek abban, hogy hasznot keresnek; még is az ő érdekek éppen ellentételi, minthogy a' hitelező annyi hasznot, a' mennyi csak lehetséges, egyesíteni, az az: a' maga pénzt igen drágán kiadni; — az adós pedig olly kevéssé terhesítőleg, a' mint csak lehet, az az: igen olcson kinyerni — kívánják. Mivel ezen érdekek szüntelen küszködésben vagynak, s most egyik, majd a' másik, a' szerint a' mint a' szükség itt vagy amott erősebb, teszi meg a' súlyegyen lenyomást, a' törvényadásnak kell közbejárólag a' kettő közé fellépni. Azonban még is megszámlálhatatlan lépcsőfokok a' kölcsönös meggyezésekre bizattatnak.

Ennek következtében már most az, a' ki a' maga takaréki fillérét a' szokott régi mód szerint kiadni akarja, meg fogja ugyan találni a' helyet (kölcsönvevő), a' hová az a) bátorságon, b) haszonhajtólag kiadathassék; de a' harmadik pontnál, a' mozoghatóság' kívánatánál megbotlik; ugyan is minden adós egy meghatározott idődarabot alkuszik ki magának a' visszafizetésre, melly alatt a' pénz a' hitelezőre nézve nem rendelkezhető (disponibilis), ha szintén az ő szüksége a' legnagyobb és legsürgetőbb volna is. Éppen olly kevéssé lehet meghatározott bizonyossággal a' pénznek a' kijelelt

időpontra leendő haza térésire is csálhatatlan számítást tenni, minthogy a' privat hitelezésekben olly esetek fordulnak elé, mellyekben — a' legkészebb akarat' ellenére is — a' fizetés igen nehezedik, és csak birói segedelemmel leszen lehetséges, a' miből a' hitelezőre nézve hármaskároosság származik, u. m. 1ben az, hogy idejét veszti; 2szor nevezetes költséget kell tenni, és végre 3szor néha nem a' maga pénzinek hanem egy más tárgynak jut birtokába, melly neki, mint egyenértékű (aequivalens) kimutatva is alkalmatlanságára, vagy terhére válik, mert néha pénzzé is csak kárral tétethetik.

Ha a' pénztulajdonos maga nem gondoskodik a' maga pénze' nevékedése iránt: ez, ezen módulag, csak a' hozzáragadás' egyszerű progressioja szerint esik meg, minthogy az adós azt, a' mit neki, mint haszonbért, egy meghatározott időpontra kell kiadni, ha egyéb fel nem volt téve — csak annyiszorosan fizeti, mint a' mennyi időpontok fizetetlen találtak; tehát az önmaga általi intensiv nevékedésnek kívánata (4dik pont) a' közönséges szokott úton egészen elérhetetlen.

Végre, a' hasznok mindég annál csekélyebbek, minél kisebbek a' summák, mellyeket a' hitelező oda ajánlhat; és ha éppen valóban csekélyek, elvesztik ingerlőségöket az adósra nézve, elannyira, hogy azokat a' tulajdonosnak használatlan kell heverve hagyni, vagy — a' mi gyakrabban történik — éppen azért, mivel haszonhajtásra nem fordíthatók, kevésre becsülni, sőt éppen kerülhető szükségekre igen könnyen elfecskenkezi.

Innen kinyilvánlik, hogy a' bátorságosítás' és haszonhajtás' kívánatai, mellyek a' mellett még legtöbbsnyire megfordított irányban állnak egy más ellenében, szinte csak egygyedül azok, mikkel a' pénz birtokosnak — még pedig csak annak, kinek nagyobb és szembe-tünőbb summái vagynak megtartogatva — meg

kell elégedni; a' tulajdonképpeni sugorgató (Sparer) pedig, a' ki csak egészen kicsin summákról rendelkezhetik, vagy minden pénz utáni hasznokból ki van zárva, vagy azokat terhes kötelezésekkel kénytelen megvásárolni, mellyek kedvét és bátorságát elveszik; minthogy elzárják tőle ama' kinézést, mi szerint a' hozzá igen sokszor és igen könnyen bekopogtató szükségnek ellene állhasson.

(Vége közelebről.)

Koronka József.

Lelkek' útja.

Néprege. írta Neele H.

(Vége.)

Nem akarunk ez éj' eseményeinek körülményes leírásába bocsátkozni. Véletlen ráütés, 's árulás által remélték a' király-pártiak bévehetni Hereford várost. A' polgárok azonban, nem tudhatni mi úton, értesítettvén az ellenség' szándékáról, készen voltak az ellentállásra. Minden út tele volt fegyveresekkel; a' legvittezebbekkel 's legelszántabbakkal Eustaz Chandos a' sánczokat foglalta el. A' csata rövid 's véres volt. Az ostromlók minden oldalon visszaverettek, csapataik az ostromárookban halva maradtak. Két száznál többen estek fogságra, köztök Sir Hugh Spencer is. A' győzedelmes fél vig-sága 's bosszúja határtalan volt. Három napi ünnepep rendeltetett a' győzelmért, mi alatt a' környéket szünet 's irgalom nélkül pusztították, 's a' foglyokat, Izabella királynétól érkezett parancs szerint, elhatározták felakasztatni a' város' nyilvános helyein. A' parancs szigorún 's kimélet nélkül teljesített. A' királyi katonák rang- 's character különbség nélkül mindnyájan azon gyakorlatos büntetést szenvedék.

Törvényfákkal építék be az utakat oldalvást, mikre a' leggyávább 's könnyörűbb lakosok is elégtelen 's örömmel tekintettek.

Sir Hugh Spencert mind rangjéért, mind a' nép' különös gyűlölségéért, melly reá' nehézlett, utósó áldozatnak tarták fenn. Kivégeztetésé' napján nézők lepték el az utakat, 's a' város' legelőkelőbb családai a' vesztőhely körül foglaltak helyet. Akkora volt a' közörm, ellenségeknek hatalmukban létélén, hogy a' főbb rendü polgárok' nejei 's lányai is előre tolatkodtak, láthatni kivégzetését, kit a' népnymor' eszközlőjének tekintettek. Izabella nem volt ezek között, de jelen volt atyja, hogy a' gyászjelenet' tanúja lehessen. A' dél hamar elközelített, 's a' székes egyház harangja tompa zúgással, ünnepélyesen jelenté a' szerencsétlen Spencer' halála' óráját. Lovag csapat nyomult a' vesztőhelyhez, komoly 's ünnepélyes diadal érzet villogott a' katonák' szemein, áldozatuk' oldalánál lépdelvén; azonban a' nézők' nagy részének — főként a' hölgyeknek — könnye csordult, a' fogoly' férfiason szép alakját megpillantván, melly jobban beillék királyi udvarlás' 's hölgyterm' ékességének, mintsem a' ráváró szomorú sors' áldozatának. Feje fődellen volt 's világos szőke haja dús fürtökben ömlött vállaira; de azért mértékszeresen idomított szép arcát, a' kisig naptól barnúltat, szabadon hagyá. Király-párti egyenruha volt rajta, 's rangját a' csillag mutatá melélén, mig kezei közt kisdud' feszületet vitt elefánt csontból, mellyet gyakorizben csókolt meg ájtatosan. Öntartása állhatatosságot 's büszkeséget mutatott, 's ha őrei' meredt 's nagyára természetlen alakjaira tekintett, megvető mosoly tetszett vonásain lebegni. A' törvényfa' megpillantása azonban, melly ötven lábnyi magasságra emeltetett föl, mintha megzavarta volna; halála' megbecstelenítő nemét illetőleg bizonytalanságban hagyatott volt. „Ez-e, pártos kutyák — szólt konokul, mi közben szeméből kö-

nyű csöppent ki — ez-e a' halál, mellyre kárhoztatátok a' winchesteri örököszt?!“ — Komoly 's keserű kacaj kelt őrei' ajkiról, azonban némán maradtak. „Istenem! — folytatá — a' harcmézőn, tengeren vagy a' verpadon, melly annyi derék 's nemes vértől párolgott, örömmel meg tudék halni, de ez . . .?“ Felindulása növekvék, azonban hevesen küzdött annak nyilvánulása ellen. A' látszatos nyugalom, melly az őt környező sötét arcokon ült gyámoltalan állapotjánál, mellybe azok ellenük' büszke szívét taszíták, keserűbb volt neki a' szégyenítő halál' neménél.

Most a' kivégzés' helyére jutott; arca viszszakapá csöndes, büszke tekintetét, 's tetszőleg elfogulatlan eleyenséggel termett a' vesztőhelynél. E' pillanatban rémséges sikoltás riadt föl a' tájatt, hol Chandos' családja fogott helyet, 's a' más pillanatban halálsáppadt arcczal 's szíjált hajjal egy némbér állott a' vesztőhelyen, a' vétkest átkarolva.

„Walter! — kiálta ő — Walter! lehetséges-e? Oh! ők nem vehetik el éltedet; emberek' legjelesbike, legjobbja! El vérszomjas kölykök, tőle el nem szakaszthattok. Nem! mig a' halál meg nem merevíti karjaimat, hogy tőle elválasszon, magamhoz akarom őt karolni, 's dacolni a' világgal!“

„Oh, Izabella! — monda ő — e' sok . . . lelkem már nem bírja tovább. Azt reméltem, kimélve lesznek szemeid illy látványtól; de az érzéketlen zsarnokok' é'képp' határázák — oh! hagyj el engem! . . . gonosztévők, kiméljétek őt!“ Mig így kére, az örök' külön szakaszták Izabellát 's átvonszolák a' nagy tolongáson. „Oh! atyám! ótalmazd őt . . . oh hisz' gyermeked' éltét ő szabadítá meg. Walter! kérd őt . . . ő jószívü . . .“ És szóknál a' vesztőhely felé fordult, 's utósó vonáglási között látá Spencer' alakját. Rémitő sikoltás csapott a' légbé, 's öntudatlan ragyott azok' karjai közé, kik vitték.

Izabella ez eset után több mint esztendeig élt, de megtebolyodott 's egészsége összerongálva lőn annyira, hogy kiépüléséhez semmi remény nem maradt. Alig illetett valami tápszert, nem beszélt hajdani barátjával — nem tulajdon apjával is, 's napokon át ült csöndesen, mozdulatlanul. Egy volt, mi őt enyhíteni tetszett. Herefordból azon helyhez sétahajózni, hol kedvesével egykoron találkozni szokott. Ezt rokoni, minthogy ügyesen vitorlázott, megengedék neki. Estvéneként tévé ő ezt rendszerint, 's ha partra szállva, darabig ottan időzött, fájdalomson feljajdult. — E' szokás egy estve szerencsétlenül ütött ki rá nézve. A' helyett, hogy szokott kiszállási helyére — valamivel felül a városban — jött volna, a' folyam azon fordulatához vitorlázott, hol az áradat szertelenül hatalmas. A' duzzadozó hullámok erőt vőnek a lepke kis hajón, melly elmerülvén, Izabella lesüllyedt, 's többé föl sem jött!

E' tragikai esemény olly bényomást tőn általánosan, hogy az egy pár évszáz lefolytán sem enyészhetett el. A' monda azt tartá, hogy estvéneként Izabella' lelke folyvást vitorlázik még Northbriggbe, 's az út, mellyet ő járt, hosszas időn át nevezteték „lelkek' útjának.“

Krizbay Miklós.

A' kolozsvári szegények' dolgozó intézete mellett külső Monostor utczában fennálló Kisded-óvó Intézetnek és Elő-iskolának az elenyészett 1839ik évben volt jövedelmei' és költségei' kimutatása.

I. Jövedelem. Váltóban Ft. kr.

- 1) Az 1839dik új évi köszöntések' megváltásából Kolozsvárt jött bé . . . 752 45
- 2) A' nemes város' majorsági pénztárából, a' tanító fizetése' pótlására ő Fel-

sége által kegyelmesen applacidált segedelem' czímé alatt, mellyet ezen évben az intézet vett bé és adott ki a' tanítónak . . . 175 —

3) Méltóságos b. Vesselényi Miklós úr' felszólítására, mult 1834dik évben 24 jöltévő főrendü asszonyág és kisasszonyok asszony által, az akkor mutatkozott éhségre jutandó szükölködők' felsegélésére ajándékozott, 's részint közárve rész' útján eladott, részint pedig a' közelebbi farsángi bálokban sorsvonással kijátszott asszonyi ékszernek' fele rész' ára' czímé alatt, melly azután az éhségtől félelem' megszüntével, a' kegyes jöltévők' közakarátjából ezen intézet' gyarapítására fordítani határozott, jövéne bé öszvesen 493 f. 40 kr. váltóban, ezen mennyiség pedig nmlg. 1. b. Jósika Jánosné, ő excja által kitépeltván 206 f. 20 kr. dtto az eképpen állandó tőké' kévé képezett 500 „ — „ dtto rforint mennyiségnek kamatjaul ezen évre kapott az intézet' . . . 50 —

4) Az oskola' 1500 váltó rforintokat tevő első alapítvány-tőkéje után kamatul . . . 90 —

5) Méltóságos báró Schilling Teréz ő nagyságától ajándékul . . . 12 30

6) Gvardasoni Bonaventurától hasonlólag ajándékul . . . 40 —

Öszvesen: 1,100 15

II. Költség.

- 1) Az oskolaházért és tanítóné' lakjárt, úgy a' gyermekek' játszó helyért bérben adatott ezen évre . . . 150 —
- 2) A' tanító' pénzbéli fizetésére, és négy öl tűzi-fa illetőségére . . . 200 —
- 3) A' tanító' szállásáért bérben,

és kosztjaért 220 —

4) A' tanítóné, és segédje' pénz és gabonabéli fizetésökre 304 —

5) Faért, a' tanítóné' szobája', és e' mellett levő oskola' fűtése végett, favágással együtt 90 54

6) Meszelésre, takarításra, más igazításokra az oskola' épületén, és benn az oskolában; — az 1859dik újévi köszöntések', és mult évi számadás' ki nyomtatásáért; — író- költő- varró- szerékért; — a' gyermekeknek szorgalom díjúl vásárolt portékákért, — egy új óráért az oskolában, — gyapjura, téli köntösök' kötése végett, — egy aján- dékul kapott ócska zongora' helyreál- lításáért, — a' gyermekek' májusi és exameni multságaira 109 45

Öszvesen: 1074 39

E' szerint az egész jövedelem nem kelvén el, a' fenn maradtott 25 rf. 56 kr. váltóban, az oskola' jövő 1840dik évi számadásában a' bévé- telek' sorába fogi iktattatni, és annak további szükségére fordítatni.

Kolozsvártt, december' 15kén 1859.

Rövid átnézése a' kisdud' óvó-intézet' és elő-oskola' 1859hemi állapotjának.

A' külső monostor utcza' kisdud' óvó-intézet és elő-oskolában ezen év alatt; tanító Beczkói János; és tanítóné Bajnoczi Erzsébet; és ennek segédje által tanítatott 82 fiu- és 65 leány-gyer- mek, együtt 145.

1. A' 14 fiu-gyermekek között: 58 r. catholikus, 12 reformatus, 2 unitarius, 2 lutheranus; 8 görög-egyesült. — Felsőbb oskolákba lépett 10. Kimaradt 5.

2. A' leány-gyermekek között: 44, r. catholi- ca, 14 reformata, 2 unitaria, 1 lutherana, 2 görög egyesült. Meghalt 1. Kimaradt 21.

Három árva fiu-gyermek a' szegények' dol-

gozó-intézeténél egyszersmind étellel is táplál- tatott, és ruháztatott; egy közülök a' szebeni kir. árvanevelő intézetbe alapítványra békelyhez- tetett. Kettő, mihelyt korok engedni fogja, — mesterségre adandó.

Tanulmány' tárgyai voltak 1839ben:

1. A' vallás tudományból (minden feleke- zetűeknek különbség nélkül) az embernek is- tenhez, és felebarátjaihoz tartozó kötelességei' ösmerete.

2. Minden valláshoz alkalmazható közönsé- ges, reggeli és estvéli, úgy oskolai tanítás előt- ti és-utáni imádságok; 's asztali áldások.

3. Erkölcsei énekek, zongora' kíséretével a' tanító által.

4. Közönséges szent historia, 's rövid el- mélkedések az ó és új Testamentomból.

5. Erkölcsiség', becsület' és szép magavi- selet' rendszabályai.

6. Könyvből a' betűk' ösmerete, szótago- las, foglalás, olvasás; — úgy az olvasásbani gya- korlás apró tablacskákra festett betűkkel, és nagy fekete táblán kretával.

7. Írás, előbb táblakon levő porondban, az- után kretával fekete táblán, végre papiroson, — a' gyermekek' kisebb vagy nagyobb korok- hoz képest.

8. A' világ' négy részeinek, — jelesen Eu- ropanak rövid ösmértetése.

9. Természet' históriából magyarázatok fes- tett és rajzolt képek után. A' mester-műveknek a' természet' műveitől különbözőzései, és a' ter- mészet' három országai ösmértetése. —

10. Számvetés kézen, elmével, golyókkal, és táblán. A' számvetési négy munkálatoknak, a' közéletbéli szükséghez alkalmazva gyakorlása.

A' folyamatban levő pénzek, mértékek, az év szakaszai; — úgy az idő és emberi test részei 's a' t. ösmérete.

11. Játék közben erkölcsi mesék, versek, elbeszélések, olly tárgyokról, mellyek a közönséges életben tanuságosok, szükségesek. Végre

12. Mivel az intézet legfőbb célja: a' nevédeket már gyöngéd korokban munkássághoz, szorgalomhoz szoktatni; — e' végetta gyermekek, a' tanulástól szünórákban tanítottak különféle hasznos munkákra, u. m. strimfli, sapka 's a' t. kötésre; gyapju köntösök, sapkák, keztük készítésére; — szalmábólkalapok, kosarak, tángyérok, 's a' t. készítésére; — varrásra, — selyem-szór- és gyönggyeli himzésre, 's a' t., mellyek közül némelyeket fu' úgy, mint leány gyermekek, szép előmenetellel gyakoroltak is.

A' szorgalom ösztönzésére, a' tökéletes munkát készítő, a' közméltánylason és megdicsértetésen kívül, szorgalmdíjakat is nyertek könyvekben, köntösökben, és más haszonvehető portékákban. — A' kész munkák többnyire sajátjai maradtak a' készítőknél, jelesen a' téli gyapju köntösök a' szegényebb sorsuaknak ajándéku' átadattak.

Az oskola számára ezen évben egy kisásvány gyűjtemény is alapítaték, — mellyet ha kegyes jóltévők ajándékai is gazdagítanak, hálával fogadná az intézet.

Közvizsgálat (examen) tartatott a' szülők, és több úri méltóságok jelenlétében, kétszer, u. m. aprilis 5kén és september 14kén.

Kolozsvárt, december 15kén 1859.

Juliusi szobor felirata.

A' párizsi juliusi szoborra feliratul ezen szavak javasoltattak és fogadtattak is el a' francia academia által: A' francia polgárok' dicsőségének, kik a' köz szabadság' ótalmára 1850-ban julius 27., 28. és 29ik emlékezetes napjaiban fegyvert fogtak és harczoltak.

Daguerreotype.

Egy teljes készületű Daguerreotype Párizsban mult évi octoberben még mind 550 franccon kelt el.

000.

Literaturai Jelentés.

N. Enyedről a' Parthenon — Tanítmányok' Tarából most jött kezünkbe; Magyar nyelv-tudomány. Magyar tanítók' 's tanolók' számára, írta Szász Károly. Második kötet (III. IV. és V. füzet). Nyomatott Nagy Enyeden a' ref. collegium' betűivel. 1859ben 8 p. 504 l.

A' Parthenonból, mellyből már két kötet, v. öt füzet jelent meg, előfizetés' útján egy egész évi folyamatnak, az az: 12 füzetnek ára: 4 fl. p.p.

Előfizetésen kívül, egész évi folyamatra 6 fl. p.p. legfinomabb velinen — 18 „ „ „

Egyes füzetek' ára: nyomt. p. 30 k. p. Tanító intézeteknek ötven példányra tíz, százra, harmincz ajánlatik ráadatul; szegényebb sorsu tanolók' számára.

Szerkesztőség.

Nyomatott az erdélyi Híradó-intézet' betűivel.